

Омельченко Г.Ю., Кривоніс І.І.,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. П. Василенка

РУЙНАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ
(на прикладі студентів та студенток ХНТУСГ ім. Петра Василенка,
які перебувають за кордоном)

Актуальність вивчення стереотипів в сучасному суспільстві полягає в тому, що по-перше, все життя людина сприймає і реагує на процеси своєї життєдіяльності тільки через стереотипи; другим чинником можна назвати взаємодію людей на основі спільно визнаних стереотипів; по-третє, людина робить усі свої висновки здебільшого на підставі існуючих стереотипів. Таким чином, саме за допомогою соціальних стереотипів особистість формує свою соціальну поведінку, встановлює соціальні зв'язки, соціальний контроль.

Гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення, що зумовлює різні можливості самореалізації жінок та чоловіків у суспільстві. Гендерні уявлення особистості формуються під впливом гендерних стереотипів - набору загальноприйнятих норм і суджень, що стосуються існуючого в суспільстві становища чоловіків і жінок, норм їхньої поведінки, мотивів і потреб. Гендерні стереотипи закріплюють існуючі гендерні розбіжності і стають завадою до змін у сфері гендерних відносин.

Розуміння гендерного стереотипу надзвичайно важливо, оскільки кожна людина є індивідуальністю, зі своїм набором психологічних якостей і властивостей, співвідношенням маскулінності і фемінності у психіці. Засвоєння індивідом культурної схеми гендера відбувається через конструювання розходжень між статями. Соціалізація чоловіків і жінок формується в різних соціально-психологічних умовах. Гендерна соціалізація включає дві взаємозалежні частини: по-перше, освоєння прийнятих моделей чоловічої та жіночої поведінки, відносин, норм, цінностей і стереотипів; по-друге, вплив соціального середовища на індивіда з метою прищеплення йому визначених суспільством правил і стандартів поведінки для чоловіків і жінок.

Культура кожного суспільства містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки та чим вони повинні займатися. Такі узагальнені усталені уявлення називають гендерними стереотипами. Вони стають затребуваними в різних сферах життя суспільства – політичній, економічній, соціальній в силу низки причин: стать легко ідентифікується індивідом; стереотипні уявлення про чоловіків і жінок співвідносяться з його або її особистим досвідом; відносини статей сприймаються як чи не найбільш очевидні, зрозумілі, а тому легітимні.

Ті чи інші потреби чоловіка й жінки обумовлені не природою, а суспільством. Для багатьох сучасних жінок шлюб і народження дитини є безумовною перешкодою для їх кар'єрних планів, тому у всьому світі зростає показник середнього віку материнства. І це та об'єктивна реальність, з якою приходиться рахуватися державам, плануючи свою демографічну політику.

Стереотипи є невід'ємним елементом повсякденного життя та формуються відносно легко, оскільки соціалізація і культура породжують у нас ряд очікувань щодо поведінки та рис інших людей.

В українському суспільстві в процесі розвитку цивілізації сформувалися певні стереотипи, які часто є безпідставними, а іноді просто безглуздими. Чи не найпоширенішим стереотипом є думка, що жінка – берегиня родинного вогнища, обов'язок якої прати, готувати їсти, прибирати та виконувати всю домашню роботу, а чоловік – годувальник сім'ї, він має приносити в хату гроші.

У сучасному суспільстві гендерні стереотипи виступають як певні культурні, загальноприйняті норми. Інтенсивне інформування цих норм змушує індивіда підкорюватися цим стереотипам. Дія цього інформативного тиску полягає в тому, що індивід прагне відповідати гендерним ролям, для того щоб отримати всезагальне соціальне схвалення і уникнути несприйняття його як частини соціуму. Укорінення певних стереотипних гендерних атрибутів можна пояснити тим, що ці атрибути набули масового визнання, що дало змогу вважати їх «справжніми».

Українська молодь живучи за певними гендерними принципами та нормами нашого суспільства, опиняючись за кордоном відстежує великі відмінності цих принципів.

Ми намагалися розглянути групу гендерних стереотипів, яка включає уявлення про чіткий розподіл сімейних і професійних ролей між чоловіками і жінками. Маскулінність традиційно пов'язується з публічною сферою, з участю в житті суспільства, фемінність – із приватною (сім'я, будинок,

виховання дітей, побут). Чоловік сприймається в першу чергу як працівник і громадянин, а жінка – як дружина і мати.

Чи мають гендерні стереотипи місце в сучасному світі? Яке ж ставлення до жінок у світі?

Про це нам розповіли студенти та студентки ХНТУСГ ім. Петра Василенка, що мешкають за кордоном.

Так 22 річна Анастасія, яка мешкає в Данії понад півтора року розповідає: «У Данії панує рівноправність між чоловіком та жінкою. Тут, як ніде інде поважають жінку її освіченість, працьовитість та цілеспрямованість. Відносини між чоловіком і жінкою в Данії перевіряються дуже тривалий час. Пара може прожити один з одним кілька років, і тільки потім вступити в шлюб. У Данії немає такого поняття, як домогосподарка, і непрацююча жінка може викликати більше подиву. Навіть, якщо Данія досить забезпечена, все одно будуть працювати обоє і навіть прийнято вважати, що жінка втомлюється на роботі набагато сильніше, ніж чоловік. Жінка в Данії не вважається слабкою, тому що колись країною правили виключно жінки і з цим звикли рахуватися. Розділення між чоловіком і жінкою в Данії не існує, і тут немає такого поняття в сім'ї, як поділу домашнього господарства.»

Єлизавета, 24 роки, проживає в США 4 роки, говорить: «У США як ні в якій іншій країні жінка може відчувати себе захищеною. Все це через велику кількість законів на підтримку жінок. Випадки дискримінації мають місце скоріше як виняток ніж правило. У США жінок поважають, і, щонайголовніше, не нав'язують стереотипів «жінка-сім'я-дім». Тут просто величезна кількість бізнес-леді, жінок-військових, і просто жінок, які займаються роботою не властивою для жінок СНД. »

Валентина, 28 років, мешкає в Німеччині роки, поділилася: «Часто жінки виїжджають за кордон заради кар'єрного росту, на жаль Німеччина не та країна де його можна досягти. У Німеччині жінка рідко займає керівну посаду. Можливо це дивує, адже наряду з Німеччиною завжди стоїть ім'я Ангели Меркель, але це велика рідкість жінка - керівник, ще й політик. Жінок шанують, поважають. У німців дуже чітка межа у відносинах між просто знайомими, друзями, коханими, чоловіком чи дружиною, чи пересічними людьми, яких ти не знаєш.

Якщо люди не знайомі, то чоловік ніколи не здогадається поступитися місцем в транспорті дівчині-жінці-дамі-бабусі, не допоможе піднести важких сумок. Вони настільки цінують особистий простір, що просте запитання «Чи

можу я Вам чимось допомогти?» може сприйнятися, як натяк на некомпетентність людини.

До речі, частіше всього німці зустрічаються роками, бо ані жінки, ані чоловіки не поспішають створювати сім'ю і народжувати дітей. Кажуть: мають пізнати один одного краще. В такому випадку чоловіки дарують квіти і оплачують рахунки в ресторані.

Не зважаючи на те, що тут сила-силенна іноземців, їх недолюблюють, німці цінують слов'янських жінок. Німецька жінка виховується вільною особистістю, вона буде відстоювати свою незалежність, а слов'янки м'якшіші сімейних стосунках, бо нас вчать з дитинства, що чоловік в сім'ї – голова. »

23 річний Юрій, проживаючи в Данії 2 роки, висловився так: «У Данії 80% жінок працевлаштовані, тут немає місця утиску в роботі. Жінка займається тією роботою, якої хотіла б. Чоловіки їх поважають, і цінують, тому за статистикою в Данії низький відсоток шлюбборозлучних процесів».

Про відносини у Швейцарії розповіла Олена, яка мешкає там вже 4 роки: «На перший погляд тут все, як у нас. Але чим довше живеш у Швейцарії, тим більше «прозріваєш». Так, в історії з двома колегами і «походом на каву» все піде за таким сценарієм: вони мило поп'ють кави разом, розплатиться кожен за свою і жінка навіть не задумається, що десь півтори тисячі кілометрів на схід такий хлопець моментально отримав би репутацію скнари. Хоча примітно, що якщо чоловік цікавиться жінкою вже як потенційною парою, то у ресторанах він навпаки настоюватиме на тому, щоб заплатити за вас.

Стереотип «жінка вдома з дітьми, чоловік – на роботі» існує, але поширений у більшості сімей іноземців. Швейцарки намагаються вийти на роботу з декрету якомога раніше. Та й взагалі з народженням дітей чекають до років 30, а як успішна кар'єра – то й до 35-40. Найбільша різниця тамтешніх і наших жінок – це ставлення до одягу. Якщо не враховувати дівчаток-тінейджерів і «дискотечних тусовщиць», ніхто не вдягне взуття на підборах просто так в магазин чи навіть в центр погуляти. Найбільше, що цінують в одязі це зручність. Тому мега-яскравим одягом та 15-сантиметровими шпильками ти скоріше відлякаєш чоловіка, ніж привабиш. Цей феномен, до речі, дуже «заразний». Через рік-два ти вже автоматично переходиш на кеди, пересідаєш на велосипед, а босоніжки на підборах взуваєш 2 рази на рік – на балет і на чиєсь весілля.

В'ячеслав, 32 роки, за кордоном вже 6 років, розповідає: «Швеція вже давно практикує залучення чоловіків до виховання власних дітей. Для мене було дивним, що переважно саме татусі гуляють з дітьми всюди. У нас на

Україні, тим більш в сільській місцевості, це рідкість. В Швеції на кожному кроці можна побачити хлопчика, який грається посудкою чи лялькою у візочку, або дівчинку з літаком чи машинкою в руках. З самого дитинства їх привчають, що батько повинен брати активну участь у вихованні дітей та допомагати дружині по господарству. А дружина, в свою чергу, може повноцінно займатися кар'єрним зростанням. Для мене особисто це сприйняти було важко.

В Швеції існує міністр з питань гендерної рівності: для дотримання принципів рівності в різних сферах життя – від освіти до працевлаштування.»

Висновки. Отож, варто зазначити, що стереотипи в даний час є невід'ємним елементом повсякденного життя кожного індивіда нашого суспільства. У соціумі формування соціальних стереотипів проходить досить легко, оскільки соціалізація та культура нав'язують для нас певні норми та правила, які є загально прийнятими та визнаними. Тому люди керуються цими нормами та правилами для того щоб відповідати певним соціальним ролям. Основні чинники формування соціальних стереотипів є як особистий досвід людини, так і вироблені суспільством норми. Роблячи висновки з усього вище сказаного можна говорити про те, що стереотипи існують сьогодні у нашому суспільстві. Особливо яскраво себе проявляють гендерні стереотипи. Також варто зазначити про неоднозначну роль стереотипів, з однієї сторони вони мають руйнівний вплив на нашу свідомість, а з іншої вони є носіями певної етнічної інформації, яка допомагала людям протягом довгого часу бути суспільством.

Порівнюючи стан гендерної політики з розвинутими країнами світу, зробимо висновки в якому напрямку повинна розвиватись гендерна політика країни. Повинна посилюватись роль жінки у суспільстві не лише як «берегині сімейного вогнища», а і рівноправного члена суспільства.